

BUITEN

13^e JAARGANG N°. 35.

ZATERDAG 30 AUGUSTUS 1919.

HET SLOT NEUSCHWANSTEIN IN ZUID-BEIEREN.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE BURCHT NEUSCHWANSTEIN IN ZUID-BEIEREN, GEÏLL. BLZ. 409
 BROEDERSCHAP, (34), DOOR JOHN GALSWORTHY 410
 RIJNHUIZEN BIJ JUTPHAAS, GEÏLLUSTREERD, DOOR MR.
 A. LOOSJES BLZ. 412—414
 TWENTSCHE SPREEKWOORDEN EN GEZEGDEN, DOOR D. R. BLZ. 413
 DE BROEDERHANDEN, UIT HET SPAANSCH VAN JOSÉ
 FRANCÉS, DOOR M. VAN RAALTE 414

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men geleve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.
 Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

Tengevolge van de typographen-staking is het vorig nummer niet op tijd kunnen verschijnen, maar toch nog compleet geworden. Dit nummer hebben wij niet verder kunnen brengen dan tot de helft van den gewonen omvang.

Wat de toekomst brengt kunnen wij natuurlijk niet zeggen; wij hopen echter de eerstvolgende nummers zoo niet geheel, dan toch gedeeltelijk te kunnen laten verschijnen.

REDACTIE EN UITGEVERS.

BROEDERSCHAP

DOOR JOHN GALSWORTHY.

34)

Uit het Engelsch vertaald door Leny Grondel—Chotzen.

ZIJN stem stierf weg en toen hij weer sprak was het nog slechts een gejaagd, schor gefluister. „Ik moet — ik moet — ik moet . . .” Daarna volgde een stilte. Toen zei hij: „Geef me mijn onderbroek.”

Bianca legde die bij het bed neer. De aanblik ervan scheen hem gerust te stellen; weer was hij stil . . .

Langer dan een uur heerschte er een zoo volmaakte stilte in de kamer, dat Bianca voortdurend opstond om angstig naar haar vader te kijken. Iederen keer waren zijn wijd sturende oogen op een klein donker plekje aan het plafond gevestigd. Op zijn gezicht vertoonde zich de uitdrukking van een zeldzame vastberadenheid, alsof zijn geest langzaam aan, meedoogenloos, de heerschappij over zijn koortsig lichaam herwon.

Plotseling zei hij: „Wie is daar?”

„Bianca.”

„Help me uit bed.”

De koortsblos vlamde niet langer op zijn gezicht, de buitengewone gloed was uit zijn oogen verdwenen. Hij zag er nu inderdaad als een geest uit. Met een eigenaardige vrees hielp Bianca hem het bed uit. Deze onbegrijpelijke uiting van stille wilskracht was bovenaardsch.

Toen hij in zijn wollen pij was gehuld en voor het haardvuur gezeten, gaf zij hem een kop krachtige bouillon met brandewijn te drinken. Met kennelijke gulzigheid dronk hij het op.

„Hiervan zou ik nog wel wat willen hebben,” mompelde hij en viel in slaap.

Terwijl hij sliep kwam Cecilia, en de twee zusters bewaakten zijn sluimering en voelden zich bij die wacht nader bij elkaar dan zij gedurende vele jaren waren geweest. Voordat zij wegging, fluisterde Cecilia: „Zou je niet denken, dat dat meisje bij hem moest komen als hij werkelijk zoo naar haar verlangt en daardoor zoo van streek raakt?”

„Ik weet niet waar zij woont,” antwoordde Bianca.

„Ik wel.”

„Zoo? Ja, natuurlijk,” antwoordde Bianca en draaide haar hoofd om.

Ontmoedigd door die sarcastische woorden verstomde Cecilia. Toen verzamelde ze al haar moed en zei:

„Hier is het adres, Bianca. Ik heb het voor je opgeschreven.” En met een angstig vertrokken gezicht verliet zij de kamer.

Bianca zat op de oude, goudleeren stoel en staarde naar de diepe holten naast de slapen van den ouden man en naar den uitgestooten adem, die zijn zilverachtigen baard rondom zijn mond bewoog. Haar ooren gloeiden. Vreemd bewogen door den aanblik

van dat oude lichaam, dat haar dierbaarder was dan zij ooit vermoed had en dat daar den grooten strijd voor zijn lievelingsdenkbeeld streed, voelde zij zich week en volgzaam. Gretig klemde zij zich aan het denkbeeld van zelfverloochening vast. Niet langer koesterde zij het fier verlangen de eerste bij Hilary te zijn; haar offervaardigheid wilde zij hem in die mate bewijzen, dat zij slechts door zuivere grootheid van ziel de eerste zou zijn. Op dat oogenblik had zij het volksmeisje in haar armen kunnen nemen en het wel kunnen kussen. Zoo zou nu aan alle onrust een einde komen. Een vriendelijke bode was één seconde bij haar neergestreken, de goudgewiekte vredesvogel. In dezen kennelijken staat van opwinding trilden haar zenuwen als de snaren van een viool.

Toen mijnheer Stone ontwaakte was het over drieën en dadelijk reikte Bianca hem een andere kop krachtige bouillon.

Hij ledigde de kop en vroeg: „Wat is dat?”

„Bouillon.”

Mijnheer Stone keek naar de leege kop.

„Ik had het niet moeten drinken. De koeien en schapen staan op één rang met den mensch.”

„Maar hoe voelt u u nu, vadtje?”

„Ik voel, dat ik in staat ben nu te dicteeren, wat ik al heb neergeschreven,” zei mijnheer Stone. „Meer kan ik niet. Is ze gekomen?”

„Nog niet. Maar ik zal haar gaan opzoeken als u het graag wilt.”

Peinzend keek mijnheer Stone zijn dochter aan.

„Dan zou ik beslag op je tijd leggen,” zei hij eindelijk.

„Mijn tijd heeft geen waarde,” antwoordde Bianca.

Mijnheer Stone warmde zijn handen bij het vuur.

„Ik wil niet toestaan, dat ik iemand tot last wordt,” zei hij, klaarblijkelijk tot zichzelf sprekend. „Wanneer die tijd aanbreekt, moet ik heengaan.”

Bianca knielde naast hem neer en legde haar gloeiende wang tegen zijn voorhoofd.

„Die tijd is niet gekomen, vadtje.”

„Dat hoop ik,” antwoordde Mijnheer Stone, „want eerst moet mijn boek af zijn.”

Het plotseling grimmig verband tusschen deze twee gedachten beangstigde Bianca meer dan alle woorden, in zijn koorts geuit.

„Ik vertrouw, dat u hier kalm blijft zitten terwijl ik heenga om haar op te zoeken,” zei ze, en met een pijngevoel alsof twee ruwe handen haar hart grepen en vaneen retten, ging zij heen.

Ongeveer een half uur later deed Hilary zachtjes de deur open en bleef op den drempel staan. Mijnheer Stone, op den rand van zijn armstoel gezeten, zijn handen op de leuning, verhief zich langzaam om weer zacht neer te vallen. Deze oefening geschiedde niet één keer maar werd vele malen herhaald daar de oude heer wilde trachten een staande houding aan te nemen. Toen hij Hilary bemerkte, zei hij:

„Ik ben er al twee maal in geslaagd.”

„Zoo, daar ben ik blij om,” antwoordde Hilary. „Wilt u nu niet wat rusten?”

„Het schuilt hem in mijn knieën,” zei mijnheer Stone. „Ze is heengegaan om haar te zoeken.”

Hilary hoorde dit met een zekere verwarring en op den anderen stoel plaats nemend, wachtte hij.

„Ik heb gedacht,” zei mijnheer Stone terwijl hij Hilary peinzend aankeek, „dat wij misschien tot wind worden als wij uit dit leven heengaan. Is dat ook jouw mening?”

„Ik heb daar nog niet over nagedacht,” antwoordde Hilary.

„Het is wel geen onomstootelijke waarheid maar toch is het een rustige gedachte. De wind is overal en nergens en niets kan voor hem verborgen blijven. Toen ik dat jonge meisje moest missen, heb ik getracht in zekeren zin ook wind te worden. Maar dat was heel moeilijk.”

Zijn oogen dwaalden van Hilarys gezicht, waarvan hij den droevigen glimlach niet had opgemerkt, naar het vroolijke haardvuur. „In die dagen,” zei hij, „was het verband tusschen den mensch en de atmosfeer, die hem omgaf, dezelfde als het verband tusschen een biljoen kleine, afzonderlijke luchtstroompjes en den zuid-westenwind, waartegen zij inbliezen. Zij wenschten niet in dien zachten, droomerigen wind op te gaan maar bliezen hem door spleten en scheuren en sleutelgaten tegemoet en werden, onder luid protest, op den grooten tocht meegevoerd.”

Weer trachtte hij op te staan met het klaarblijkelijk verlangen naar zijn lessenaar te gaan en zijn gedachten neer te schrijven, maar de poging mislukte en bedroefd keek hij Hilary aan. Hij stond op het punt zijn schoonzoon iets te vragen maar bedwong dit verlangen dadelijk weer.

„Als ik me maar goed oefen, zal ik het wel te boven komen,” mompelde hij.

Hilary stond op en bracht hem papier en een potlood. Terwijl hij zich bukte om dit den ouden heer aan te geven, zag hij, dat diens oogen dof en vochtig waren. Deze aanblik ontroerde hem zoo, dat hij blij was, dat hij zich even kon omdraaien om een boek te krijgen, dat als onderlegger bij het schrijven dienst kon doen.

Toen mijnheer Stone klaar was, leunde hij met gesloten oogen achterover in zijn stoel. Een plechtige stilte heerschte in die kale kamer tusschen die twee mannen van verschillende leeftijd en van zoo heel verschillend karakter. Hilary verbrak die stilte.

„Ik hoorde vandaag den koekoek roepen,” zei hij bijna fluis-terend, uit vrees den ouden heer te wekken wanneer die in slaap gevallen zou zijn.

„De koekoek,” antwoordde mijnheer Stone, „kan zich geen begrip van de verbroedering der menschen vormen.”

„Ik vergeef het hem, om zijn roep vergeef ik het hem,” mompelde Hilary.

„Die koekoeksroep is verleidelijk,” zei mijnheer Stone. „Hij prikkelt de seksuele begeerte.”

Daarna voegde hij, in zichzelf gekeerd, eraan toe:

„Zij is niet gekomen, nog altijd niet.”

Nauwelijks had hij die woorden gesproken of Hilary hoorde een zacht klopje tegen de deur. Hij stond op en opende de deur. Het modelletje stond voor hem.

HOOFDSTUK XXIX.

DE TERUGKOMST VAN HET MODELLETJE.

Dienzelfden middag stond in High Street, Kensington, „Westminister,” de kraag van zijn jas tegen den guren wind omgeslagen, zijn ouden hoed met regendruppels bespat, genietend van zijn steenen pijpje, en den blik achter de met ijzer omrande brillenglazen op de voorbijgangers gericht. Het was een dag geweest, waarop buitengewoon weinig menschen zijn licht groen getinte krant hadden gekocht en die ordinaire vent, die de „Pall Mall” verkocht, had hem bijna tot wanhoop gedreven. Zijn eenvoudige ziel, die altijd tot op zekere hoogte tusschen een ingewortelde trouw tegenover zijn klanten en zijn politieke overtuiging (die van de krant, welke hij verkocht, verschilde), verdeeld was, had zich, sedert hij zich op zijn standplaats bevond, twee maal gelucht. Eens op de volgende wijs tegenover den verkoper van de „Pell Mells”: „Ik heb te voren met je afgesproken, dat je niet voorbij dien lantaarnpaal zou komen. Heb niet het hart ooit weer een woord tegen me te zeggen. Een man die zijn woord breekt, beschouw ik beneden mij.” En eens aldus tegen de jongere verkopers van goedkope blaadjes: „Het zal je nog eens berouwen, jongens, dat je me mijn klanten zoo onder mijn neus vandaan pikt. Wacht maar tot je zelf oud bent!” Waarop de jongens joelend hadden uitgeroepen: „Nou, nou, oude baas, hou je maar een beetje kalm! Je zult toch al gauw genoeg dood gaan!”

Nu was het eigenlijk de tijd van zijn kop thee, maar daar „Pell Mell” juist was heengegaan om zich aan die verfrissing te laven, wachtte hij, in de hoop, dat een of twee klanten van dien ordinaire vent bij hem terecht zouden komen. En terwijl hij daar zoo heel alleen voor het groote gebouw stond, zei een verlegen stemmetje naast hem:

„Mijnheer Creed!”

De gewezen butler draaide zich om en zag het modelletje naast zich.

„O,” zei hij droogjes, „ben jij het!” Met zijn ingewortelde liefde voor rang en stand had hij haar — sedert hij wist, dat zij als dienaars van die wanordelijke inrichting, het huis van de Kunst, leefde — in zijn geest al dadelijk nog beneden een werkster geplaatst. De onlangs voorgevallen gebeurtenissen hadden het hunne er toe bijgedragen, dat zijn gedachten omtrent haar niet bepaald van minzamen aard waren. Haar nieuwe kleeren, die hij tot nu toe nooit had gezien, gaven hem wel even een zeker Zondagsgevoel maar bevestigden tevens weer zijn twijfel omtrent haar moraliteit.

„En waar woon je nu?” vroeg hij op een toon, waarin het hem overheerschend gevoel duidelijk tot uitdrukking kwam.

„Dat kan ik u niet zeggen.”

„O best. Hou het dan maar voor je.”

De onderlip van het modelletje trok meer dan ooit naar beneden. Zwarte kringen vertoonden zich onder haar oogen. Over haar gezicht verbreedde zich een meelijwekkend, angstige uitdrukking.

„Wilt u me niet zeggen hoe het in den laatsten tijd daar is gegaan?” vroeg zij op haar zakelijk toontje.

De gewezen butler knorde.

„Zeker,” zei hij. „Het kindje is dood en wordt morgen begraven.”

„Dood?” herhaalde het modelletje.

„Ik ga mee met de begrafenis — naar het Brompton kerkhof. Om half tien gaat de stoet van huis. Dat is nu het begin van het eind. De man is in de gevangenis en de vrouw eet zich zelf van de zenuwen op.”

Het modelletje wreef haar hand tegen haar rok.

„Waarvoor moest hij naar de gevangenis?”

„Omdat hij haar heeft aangerand. Ik zelf was er getuige van.”

„En waarom deed hij dat dan?”

Creed keek haar aan, en, zijn hoofd bedenkelijk heen en weer wiegend, antwoordde hij:

„Dat weten zij, die er de oorzaak van zijn, zelf het beste.”

Het modelletje werd vuurrood.

„Ik kan het niet helpen, dat hij zoo is,” zei ze. „Wat zou ik met dien man moeten beginnen, een man als hij. Hem verlang ik werkelijk niet te bezitten!” De onvervalschte geringschatting, die uit die booze woorden klonk, maakte indruk op den gewezen butler.

„Ik zeg er niks van,” zei hij. „Dat gaat me allemaal niks an. Ik bemoei me nooit met de zaken van een ander. Maar dat neemt niet weg, dat het nu heelemaal niet gaat zooals het moet. Ik krijg mijn ontbijt niet eens meer. Die arme vrouw... Het schijnt, dat ze er heelemaal van in de war is. Als het kindje begraven is, zal ik naar een andere kamer moeten uitkijken voordat hij weer thuis komt.”

„Ik hoop, dat ze hem daar maar wat zullen houden,” mompelde het modelletje.

„Ze hebben hem maar een maand gegeven,” zei de gewezen butler.

„Maar een maand!”

De oude man keek haar aan. „Daar schuilt in jou meer pit dan ik wel dacht,” scheen hij te denken.

„Omdat hij soldaat is geweest,” legde hij uit.

„Het spijt me voor dat kleine kindje,” zei het modelletje met haar besliste stem.

„Westminister” schudde bedenkelijk zijn hoofd. „Ik heb altijd wel gedacht, dat 't kindje het niet lang zou maken,” zei hij.

Het meisje, dat op de toppen van haar wit katoenen handschoen beet, keek met strak gezicht naar het straatleven. Als een flauwe lichtstraal, die het duister hol van den geest van den ouden man binnendrong, kwam Creed op de gedachte, dat hij haar niet goed begreep. Hij had in den langen duur van zijn leven gelegenheid gehad veel jonge menschen in klassen onder te brengen en het gevoel, dat hij ondervond toen hij inzag, dat hij niet bepaald wist, wat hij van dat jonge meisje moest denken, was ongeveer gelijk aan de gewaarwording, welke een vleermuis ondervindt, die door het daglicht wordt verrast.

Plotseling, zonder hem goedendag te zeggen, ging zij heen.

„Zoo, zoo,” dacht de oude, „je manieren zijn er met je nieuwe woning ook niet op verbeterd en je uiterlijk ook niet, ondanks al je nieuwe spullen.” En nog eenigen tijd peinsde hij over den starren blik in haar oogen en dat bruusk vertrek.

Op datzelfde oogenblik verliet Bianca haar huis.

Haar groote opgewondenheid en haar hevig verlangen naar vrede en rust waren reeds verdwenen. In haar hart huisden, op vreemde wijze vermengd, twee gedachten: „Als het maar een dame was” en „Ik ben blij dat het geen dame is.”

Van alle donkere, verborgen plaatsen in het leven is het menschelijk hart nog de duisterste, de onzekerste plaats en van alle menschelijke harten waren er allicht geen duisterder en meer ingewikkelder dan de harten van die menschen, waartusschen Bianca leefde. Trots is een onsamengestelde eigenschap wanneer hij met een eenvoudige levensopvatting gepaard gaat maar wanneer de honderden verlamdende twijfelingen en verlangens van een sociaal geweten die trots omheinen, wordt hij allesbehalve onsamengesteld. Zoo met de bedoeling voortlopend om de plaats van het modelletje in het gezin te herstellen, vocht haar trots tegen haar trots en haar vrouwelijk gevoel van eigendomsrecht op den man, dien zij had gehuwd, worstelde met haar aangeleerde eigenschappen van vrijheid, onpartijdigheid, gelijkheid en tact. Terwijl haar geest zoo verward en haar hart zoo in tweestrijd verkeerde, handelde zij inderdaad uit puur medelijden.

Zij was van mijnheer Stones kamer naar boven gerend en liep nu vlug door, uit vrees, dat haar medelijden, hetwelk wellicht het meest duidelijk waarneembare van alle gevoelens is en door een geluid of den aanblik van iets opgewekt, om geregeld voedsel vraagt, zijn kracht zou verliezen. (Wordt vervolgd).

De burcht Neuschwanstein in Zuid-Beieren.

(BIJ DE VOORPLAAT).

IN het prachtige berglandschap van Zuid-Beieren, ten westen van het bekende Oberammergau en niet ver van de bij toeristen niet minder bekende Zugspitze, rijst op een bijna 1000 M. hooge rots het sprookjesslot Neuschwanstein, een der paleizen, die de ongelukkige koning Lodewijk II voor zich deed bouwen. Een sprookjesslot door zijn ligging, een sprookjesslot door zijn uiterlijk, een sprookjesslot door de rijke inrichting zijner zalen en vertrekken.

In 1869 werd, op de plaats waar zich de resten verhieven van het slot Vorder-Hohenschwangau, met den bouw van den burcht een aanvang gemaakt. Hij werd opgetrokken in marmer van het nabijgelegen Füssen naar het ontwerp van den hofarchitect G. Dollmann. Het kasteel was in 1886, toen Lodewijk II krankzinnig werd verklaard en op een wijze die wel nooit volkomen opgehelderd zal worden, om het leven kwam, nog niet voltooid. De werkzaamheden zijn in dat jaar gestaakt; de tweede verdieping bleef onvoltooid.

De derde verdieping van het vier verdiepingen hooge hoofdgebouw bevat de vertrekken des konings, met wandschilderingen uit de Tannhäuser-Lohengrin-, Tristan en Isolde-, Walter von der Vogelweide-geschiedenissen, enz. Op de hoogste verdieping bevindt zich de 27 M. lange feestzaal, met schilderingen uit Wolfram von Eschenbach's Parsifal.

Niet vaak heeft de romantische fantast op dezen wonderen burcht vertoefd; zijn lievelingsverblijf was het in de nabijheid gelegen slot Hohenschwangau (oorspronkelijk Schwanstein geheeten), dat door Maximiliaan II was herbouwd. Den 13^{en} Juni, sterfdag van Lodewijk II van Beieren, zijn deze zijne kasteelen voor het publiek gesloten.

Meer dan zijn andere paleizen, het in overdadig rokoko gebouwde Linderhof (1869—78) en het omvangrijke Herrenchiemsee (1878—85), in- en uitwendig een getrouwe copie van 't slot van Versailles, doet de romaansche burcht Neuschwanstein zich voor als een tooverslot, belichaming van een sprookje uit oude tijden, droevige maar prachtvolle herinnering aan de tragische figuur van den Beierschen vorst.

Foto C. Steenberg.

HET HUIS RIJNHUIZEN, GEZIEN VAN HET ZUIDWESTEN (ACHTERZIJDE).

RIJNHUIZEN BIJ JUTPHAAS.

HET is niet algemeen bekend dat het zuid-westen der provincie Utrecht, het zoogenaamd Nederkwartier, een streek in 't hartje van ons land, maar niettemin weinig bezocht, een overbluffend groot aantal adellijke huizen is rijk geweest 1). In de onmiddellijke nabijheid van Jutphaas, het oude dorp aan den Vaartschen Rijn, vond men er minstens tien: het huis ten Baen, Oudegein, Oud-Heemstede, Plettenburg, Rijnenburg, Rijnestein, Rijnhuizen, Stormdijk, Vroonestein en Wijnestein. En onder die tien waren trotsche kasteelen, met fiere torens en grimmige kanteelen. Plettenburg vooral was een statige en tegelijk sierlijke burcht. Maar ook de anderen — wij hebben er de oude afbeeldingen van aanschouwd — mochten er zijn. Nog in het midden der vorige eeuw waren de meeste ervan aanwezig, zij 't dan niet meer in hun eerbiedwaardigen toestand van weleer. En wèl mocht men toen van Jutphaas, met zijn kring van buitenplaatsen, zeggen, dat het lag in een „zeer vermakelijk oord“.

In de tweede helft der 19de eeuw is helaas veel van die heerlijkheid verdwenen: nog slechts twee van al die adellijke huizen zijn thans over: Oudegein, ten zuiden van 't dorp, in de richting IJsselstein, en Rijnhuizen, vlak over Jutphaas, aan den Vaartschen Rijn gelegen.

Het eerstgenoemde, een eind van den publieken weg af gelegen en zich geheel in zijn geboomte verschuilend, hopen wij later eens voor onze lezers te behandelen; moge de bewoonster, freule de Geer van Oudegein, ons daartoe in staat stellen! Rijnhuizen, minder geheimzinnig, immers van den weg af gedeeltelijk te zien, zij 't slechts aan de achterzijde, maar toch vermoedelijk aan niet zéér velen bekend, is thans aan de beurt.

Het is wel jammer — om teleurstellingen te voorkomen worde dit reeds dadelijk medegedeeld — dat dit Huis in schoonheid en omvang overtroffen werd door de verdwenen kasteelen, of in elk geval door de meeste van hen, terwijl ook Oudegein, naar wij mochten vernemen, ten minste uitwendig karakteristieker schijnt te zijn. Toch heeft ook Rijnhuizen, het moge dan architectonisch schoon vrijwel missen, de statige bekoring en aantrekkelijkheid van een oud deftig buitenverblijf, zooals het daar stoer oprijst

uit zijn koele grachten, overschaduwde door zwaar geboomte, en voor het dorp Jutphaas heeft het een zéér groote beteekenis. Want wat zou Jutphaas zijn zonder Rijnhuizen en zijn bosch, aan de overzijde van den drukbevaren stroom, zonder zijn bloementuin en zijn typischen koepel aan den waterkant, gevat tusschen het groen der statige boomen?

Reeds vele eeuwen geleden ^{* * *} stond hier een adellijk slot, Huis-te-Jutphaas of ook wel Huis-te-Rijn geheeten, vermoedelijk reeds in 1165, toen een Theodorus de Judifax of Dirk van Jutphaas een verdrag ondertekende, door bemiddeling van Keizer Frederik I, tusschen den Bisschop van Utrecht en de Graven van Holland, Gelder en Kleef. In 1370 vinden wij het Huis wederom genoemd, als „een Ridderhofstede onder Jutphaas gelegen“. In 1429 wordt een zekere Johan van Jutphaas eigenaar der Ridderhofstede en in 1468 wordt Adriaan van Rijn van Jutphaas er mede beleend. In dit geslacht van Rijn, waaraan het zijn naam „Rijnhuizen“ dankt, blijft het goed tot 1608. Johanna van Rijn, de erfdochter der familie van Rijn, die in 1573 eigenaresse was, en wier huwelijk met Wouter van Baexen kinderloos bleef, vermaakte Rijnhuizen aan haar nicht Wilhelmina van Riebeeck, die — zoo lezen wij in een oud stuk, ons door de tegenwoordige eigenaresse ter inzage gegeven — „reedelijken oud sijnde trouwde een jongh Domknecht Thijman van Sudoort, die haare goederen seer doorbragt en geen kinderen hebbende bij haar ten lesten a° 1620 ofte 1621 vercochte aan hr. Henrick van Serooskerke.“ Deze Hendrik van Tuyl van Serooskerke, heer van Stavenisse en St. Annaland, overleed in 1628; na den dood van zijn zoon Reinoud kwam de heerlijkheid (in 1657) aan Lodewijk de Geer, zoon van den bekenden Louis de Geer, den hoogst verdienstelijken koopman van Luiksche afkomst, die in deze landen en in Zweden een man van groot aanzien was, en over wien een afzonderlijk artikel zou te schrijven zijn. Hij is de stamvader van het Zweedsche en Nederlandsche geslacht de Geer, dat zoo veel mannen van beteekenis heeft opgeleverd. Rijnhuizen is tot dusverre aan een der Hollandsche takken van dit vermaarde geslacht gebleven.

In 1884 overleed de laatste mannelijke afstammeling van dezen tak, en werd zijn dochter, gehuwd met Baron van Hardenbroek van Lockhorst, († 1902), eigenaresse van de oude bezitting.

1) Zie ook het artikel „Uit Utrechts' Nederkwartier“ in „Buiten“ van 24 Februari en 3 Maart 1919.

Maakte de heerlijkheid aanvankelijk deel uit van die van Over-Jutfaas, in 1608, toen Wilhelmina van Riebeeck Over-Jutphaas aan Nicolaas de Malapert verkocht, werd Rijnhuizen uitdrukkelijk daarvan gescheiden, welke afscheiding naderhand meermalen door de Staten is bevestigd. Het adellijk goed was leenroerig aan 't Utrechtsche Sticht; nog in 1556 werd het voor riddermatig erkend.

* * *

Hoe de oude middeleeuwsche burcht er heeft uitgezien, is niet bekend; in 1348 is hij trouwens heerlijk geteisterd en waarschijnlijk verbrand door Willem van Beieren, in 1481 ingenomen en verbrand door de Hollanders onder Joost van Lalaing en den Markgraaf van Antwerpen, terwijl hij in 1528 weder een zelfde lot onderging van den kant van de Gelderschen, die tegen den Utrechtschen bisschop krijg voerden. Van 't oude kasteel zal daarna wel weinig zijn overgebleven; wij weten slechts, dat 't Huis vóór de verbouwing, die 't zijn tegenwoordig uiterlijk bracht, van torens voorzien is geweest.

En wanneer die verbouwing — of liever de bouw van het nieuwe Huis — heeft plaats gevonden? Ook dit staat niet vast. Maar vermoedelijk is dit nieuwe huis omstreeks 1640 opgetrokken, dus toen Reinoud van Tuyl van Serooskerke eigenaar was. De stijl maakt het niet waarschijnlijk, dat het veel vroeger werd gebouwd, terwijl uit een tekening van R. Roghman uit 1647, zich bevindende in het archief te Utrecht, blijkt dat het Huis in dat jaar reeds de gedaante had — een kleine verandering dan uitgezonderd — die het nog steeds bezit.

In 1672 werd in het Huis een Fransche bezetting gelegd, die er vrij ruw oprad, maar er toch geen onherstelbare schade aanrichtte. Aanzienlijk verfraaid en hersteld, vooral inwendig, werd het Huis in 1782.

* * *

Hooghartig ligt het huis daar in zijn grachten, met zijn rug naar 't dorp gekeerd. Men moet zoowaar een heelen omweg maken om het te bereiken. Het inrijhek, vrij eenvoudig, hangende tusschen de hekzuilen, welke voorzien zijn van leeuwen die 't wapen der familie de Geer houden, staat aan den Overeindschen weg. Het doorgaande komt ge eerst door een zeer statige eikenlaan, die aan de oostzijde van het goed loopt. Na enkele minuten ziet ge aan uw rechterhand een door zware kastanjeboomen omzoomde korte laan, die, tusschen de voorgebouwen door, recht op de brug voor het kasteel aanvoert.

Die voorgebouwen — rechts het koetshuis, links de oranjerie, met hunne lage vierkante torentjes er tegen aan gebouwd — zien er ouder uit dan het kasteel. Blijkens een tekening in het Utrechtsche archief van omstreeks 1700 was de opening tusschen beide gebouwen vroeger gevuld door een overdekte poort, uitlopend in een spits torentje. Een en ander zullen we wel als overblijfselen van een der vroegere kasteelen hebben te beschouwen. Wanneer de poort verdwenen is, is ons niet bekend.

We staan dan thans voor 't kasteel, dat zeker niet veel meer is dan een flink doch eenvoudig gebouw van een regelmatige bouworde, maar toch, vooral door zijn stille statige omgeving, de donkere grachten die het omringen, de zware gevlekte iepen ter weerszijden van de brug, die daar als schildwachten schijnen te staan, door een „ick en weet niet wat", een indruk maakt, waardoor ge u eenigszins klein gevoelt en die u doet schrikken voor den gestrengen blik van een knecht, die u, vermeetlen indringer, van het hoofd tot de voeten opneemt.

Bij nadere beschouwing zien wij nog slechts enkele dingen aan het eenvoudige huis, die der vermelding waardig zijn, n.l. de wapens van de Geer en Rijnhuizen in het fronton van den voorgevel, de pijnappels op de vier hoeken van het dak, de sierlijke bekroning van gekruld ijzerwerk op de schoorsteenen — in den trant als dat op Heemstede's schoorsteen doch niet zoo groot en fraai — en 't kleine daktorentje aan den voorkant, waarin een bel hangt. Dit torentje geven de oude afbeeldingen van het kasteel niet te zien; zelfs op een prent van 1792 ontbreekt het nog, zoodat we hier met een toevoegsel van de laatste eeuw te doen hebben. Overigens is het gebouw nog grootendeels in zijn oorspronkelijken toestand. Slechts de brug en de deuroplijsting hebben vermeldingswaardige veranderingen ondergaan. De laatste is, met de omljsting van het raam er boven, vroeger rijker en sierlijker geweest, zoo we de oude prenten mogen gelooven. En de brug, in de 17de eeuw nog een ophaalbrug tusschen twee steenen bogen, werd na 1700 vastgelegd, doch bleef nog geruimen tijd van hout. In plaats van de tegenwoordige ijzeren leuningenvond men steenen borstweringen, met twee vazen ter weerszijden boven iederen steenen boog. Betrekkelijk geringe ver-

Foto C. Steenbergh.

INRIJHEK VAN RIJNHUIZEN.

anderingen, die intusschen aan den toegang tot het Huis iets kils, koels en ijsl geven, dat hij vroeger gemist zal hebben.

Na opgemerkt te hebben, dat onder deze hoofdbrug zich een tweede vrij primitieve brug bevindt voor 't personeel, toegang gevende tot het sousterrain, treden wij Rijnhuizen binnen.

(Slot volgt).

A. L.

Twentsche spreekwoorden en gezegden.

De klookste henne leg wal's een eij in de netteln (de beste breister...).

Kleine hõnde wee(r)t zich aait (altijd) 't ha(r)dste.

Hij kan lezen en broodsneijn.

I-j krigt niks veur niks as lank haor en dikke luuzen.

Alles is mar 'n weet, ze-j de boer en hi-j blaazen mit z'n gat de lampe oet.

Dat is 'n ander keurn, ze-j de muller en hi-j beet in 'nen moezen-köttel.

Achternao kökkelt de hoender.

D. R.

Foto C. Steenbergh.

RIJNHUIZEN, VOORZIJD.

DE BROEDERHANDEN

JULIO Expósito sloeg den hoek der Puerta del Sol om en betrad de Carrera de San Jerónimo.

Te voren had hij een blik op de klok van het Ministerie geworpen. Kwart over zeven.

Het uur van lawaai en van nietsdoeners in de vroolijke straat. De zon ging statig onder en de hemel was rood en geel gekleurd boven het groen van het Retiro (park).

De menschen liepen langzaam heen en weer; de vrouwen bleven voor de uitstalkasten stilstaan; de mannen voor de vrouwen. Het rook naar de benzine der automobielen en nu en dan naar het sterke parfum van anjelieren.

Schuw en deerniswekkend om aan te zien vervolgde Julio Expósito zijn weg, met zijn handen in zijn zakken en met zijn hoed in zijn nek. Hij had honger en werd gepijnigd door haat. Voor zijn ingevallen wangen, voor zijn koortsige oogen, voor zijn lompen en zijn wrok bestonden die welriekende en goedgekleede vrouwen niet, noch de etalagekasten gevuld met snuisterijen of de popperige mannen, noch de hemel, verheven rustig in zijn statiegewaad van stervenden glans.

Julio Expósito verliet Madrid met een onmetelijke ontmoediging in zijn geest en met razenden dorst van alle dingen in zijn lichaam, teveel gemarteld reeds door leed.

Hij gevoelde zich alleen, als van een andere planeet gevallen en terwijl hij de hoofdstad ontvluchtte was zijn wanhoop als die van een zwerfenden hond, die in de schuren en herbergen langs de straatwegen op schoppen onthaald wordt.

Hij bezat noch geld, noch familie, noch een woning om hem de leugen der warmte van een eigen haard in te beelden. Zelfs geen vrouw... al bestonden er ook even rampzalige en diepgezoonde als hij.

* * *

Aldus groeide de haat tegen zijn medemenschen; een kalme en droeve haat in het begin; razend, als die van een wolf daarna; en ten slotte een noodlottige haat, saamgevat in een stomme schrik-aanjanging, welke aan die van den hemel deed denken, eenige oogenblikken voor dat een orkaan losbarst.

Als een gevolg van zijn trekken van het eene nachtverblijf naar het andere; van zijn toeven op de buurtpleintjes; van zijn bezoek aan de kroegen in de buitenwijken, welke uit zijn aangeboren goedheid een zeker gevoel was verzet op tegen de onrechtvaardigheid, tegen de ongelijkheid van zijn leven, zoo somber tegenover andere zoo gemakkelijke levens vol licht.

En te midden van zijn kameraden van één nacht, van een langen avontuurlijken tocht, vluchtend voor de Guardia civil (veldwachters), om het betwistbare delict, geen papieren te bezitten en veel gebrek te lijden, drongen denkbeelden van iets vertroostends en bloeddorstigs tot hem door. Eenige vette boeken met afgevreten randen, eenige couranten met bondige en vermetele opschriften als pistoolschoten, dreven hem naar... hij wist niet waar heen...

Anarchisme? Socialisme? Gewone misdaad? Dat was om het even, de naam kwam er weinig op aan. Voor hem was *de Idee* het voornaamste, zoo, met een hoofdletter, zooals hij het in de

Foto C. Steenherck

RIJNHUIZEN. DE KOEPEL AAN DEN VAARTSCHEN RIJN.

revolutionnaire bladen geschreven zag en zooals het de revolutionnaire monden vulde.

Met een weinig brood had men zijn verzet kunnen koopen. Maar er was niemand, die hem dit wilde betalen.

Iemand sprak hem erover naar Barcelona te gaan. Zij zouden zijn reis bekostigen en hem een paar brieven voor hen daarginds medegeven. Dat zeker; waarschijnlijk zou er iets te doen zijn: zich voor de zaak opofferen!

Julio Expósito aarzelde een oogenblik. Hij dacht aan die gemeene dingen, die van tijd tot tijd sprongen; die de Spaansche dagbladen met bloederige kolommen vulden en die de hotels en de huizen der boulevards ledigden. Bovendien was het gevaarlijk. Ze lachten hem in zijn gezicht uit.

— Gevaarlijk? Och wat, man! Allereenvoudigst! Men wacht, tot er niemand door de straat loopt, men gaat een portiek binnen en dan wandelt men rustig weg. Er is geen sprake van, dat men een kostbaar leven voor de zaak aan gevaar blootstelt.

Deze verzekeringen omtrent den goeden afloop stelden hem gerust. In het diepst van zijn ziel bezat hij niet de hoedanigheden om een vechter te zijn. Hij wilde doodden; hij gevoelde drang tot moord, maar hem ontbrak de vastberadenheid dien drang in een daad om te zetten.

Ook was hij bang voor de onbekende stad met haar kasteel van Montjuich en haar politie, die dagelijks met een razende haat op hen losgelaten werd.

Toen een zijner raadgevers hem die vrees hoorde uiten, haalde deze zijn schouders op.

„Ba! Wat een dwaasheid! Hebben we je niet gezegd, dat je daar niet alleen zult zijn? Broederhanden wachten je...”

En hij ging er heen. Met vijf en negentig centimós en een derde klaskaartje in zijn zak, begaf hij zich naar het station, steeds afkeerwekkend, met gefronste wenkbrauwen; met een onbewuste vijandschap tegen God, die in zijn handen het geheime kunnen wist, om alles te vernietigen — het leger, den godsdienst, de monarchie, het clericalisme — door steelsgewijze een portiek binnen te treden en een bom te laten vallen.

II.

Hij kwam in Barcelona aan, meer terneer geslagen dan ooit, wanhopiger dan ooit, na een treinreis van vier en twintig uren, zonder iets gegeten te hebben.

In het station raakte hij van streek.

Zijn roode das en de witte zakdoek om zijn hals, die dienst hadden moeten doen, om door den kameraad, die ermede belast was hem optewachten, herkend te worden, waren doelloos geweest. Zich op zijn beenen voortslepend, geheel alleen tusschen de menigte, betrad hij de onbekende stad, met vijfennegentig centimós op zak en met een besliste begeerte om te doodden in zijn hoofd en in zijn maag, die hem pijn deden van honger.

Hij liep op goed geluk af, terwijl hij het niet wagen durfde zich tot de politieagenten te wenden, die, ontzag inboezemend als koloniale soldaten, in hun witte broeken, roode jas en met hun witten helm op, hem van het hoofd tot de voeten opnamen.

De groote stad verbijsterde hem een weinig. Eerst de groote en vuile havendammen, waaraan de schepen geankerd lagen, welke koortsachtig laadden en losten; de mannen uit alle landen, die elkander in alle talen beleedigden, of schertsten en vloekten. Daarna de paseo de Colón (de Columbuswandelweg), die juist tegenover het standbeeld van den ontdekker uitkwam, met het zwarte uitgestrekte massief der pakhuizen aan den eenen kant en de kleurige reclameborden der Stoomvaartmaatschappij aan den anderen kant.

En hier bleef hij een oogenblik staan, zonder te weten waarheen te gaan. Met zijn hand betastte hij de brieven, welke hij voor de kameraden, voor de „broederhanden”, had medegebracht.

„Je moet eerst naar de Atarazanaswijk vragen”, had men hem gezegd.

Hij durfde niet. Hij zou zich door zijn instinct laten leiden. En hij begon de Ramblas (boulevards) te volgen.

De avond viel en hetzelfde lawaai en dezelfde roerige wuftheid der Carrera de San Jerónimo, zooals hij den vorigen avond aanschouwd had, kwam hem weder tegemoet, maar thans veel luidruchtiger, koortsachtiger, bonter en kwetsender. De lucht was gevuld met de muzieklanken, die uit de bioscopen naar buiten kwamen; met het geschreeuw der courantenventers en met het geraas der op en neergaande trams, die overvol waren, de imperiales inbegrepen....

(Slotvolgt). Uit het Spaansch van JOSÉ FRANCÉS.